

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА І ЇЇ ГЛИБИННА СУТЬ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра МБГ

Анотація. У статті розглянуті різні компоненти міського середовища, дана їх коротка характеристика. Розкрито необхідність сприйняття компонентів міського середовища, як єдиного цілого для розуміння глибинної сутності міського середовища.

Ключові слова. Місто, міське середовище, середовище проживання, компоненти міського середовища, сутність міського середовища.

Постановка проблеми. Характерними рисами сучасного етапу суспільного розвитку є швидке зростання міст і збільшення кількості людей, що проживають в них. У міських поселеннях формується особливе середовище життя людини - міська (урбанізована) середина.

Міське середовище багатокомпонентне і являє собою систему, в якій є матеріальні (архітектурні споруди, предмети, речі і т.д.) і духовні об'єкти (норми, цінності, правила і т.д.). Тобто місто є результатом дій спільних сил. У його створенні задіяні культура, промисловість, торгівля, політика, наука, освіта.

При побудові системи моделі міського середовища слід враховувати не кількість функцій і структур, а їх якісну відмінність. Таким чином, структуру міського середовища можна описати за допомогою чотирьох компонентів: природньо-природного, матеріально-речового, культурно-інформаційного і соціоантропологічного. При цьому необхідно врахувати, що зазначені компоненти мають рівну соціальну значимість, зміни в будь-якому з елементів позначаються на загальному стані системи. Кожен окремий компонент може мати свою структуру і розвивається за своїми власними закономірностями. Разом з тим, названі елементи по різному впливають на фізичне, психологічне і соціальне самопочуття людини. Зупинимося на короткому описі кожного з них. Але спочатку необхідно підкреслити, що умови проживання людей в різних типах міст суттєво різняться між собою. Тобто з одного боку ми ставимо своїм завданням якийсь загальний опис компонентів міського середовища, з іншого - не виключаємо можливості, що їх якісна відмінність може істотно відрізнитися в залежності від розмірів міста, регіону в якому він розташований, від сформованих міських зон і т.д.

Природньо-природний компонент міського середовища це просторово-природний базис міста, це перетворене людиною природне середовище, в якій вчені пропонують виділити такі об'єкти як літосферу (земля, ландшафт), гідросферу (водойми всіх типів), атмосферу (повітряне середовище міста), біосферу (рослинний і тваринний світ, флора і фауна міста) [3, с.32-33]. Тобто даний компонент являє собою сукупність геохімічних, кліматичних, біотичних умов (флора, фауна, якість води, атмосферного повітря і т. д.), що впливають на стан здоров'я жителів міста. Даний компонент середовища суперечливий, сприйнятливий, покликаний забезпечувати комфортні умови проживання. Без ефективної організації його функціонування умови життя в місті стають неприйнятними і навіть неможливими, а значить нездатними задовольняти базові потреби городян.

У корені перетворена людиною природа виявляється в **матеріально-речовому** компоненті міського середовища. Представлений компонент є досить складний і багатогранний об'єкт, який з одного боку, має на увазі виробництво, споживання, економіку, з іншого, є не що інше, як будинки, будівлі, транспорт, інфраструктурне забезпечення, промисловість, фабрики, міське господарство і т. д. Завдяки цьому компоненту, життя в місті стає можливим, це головний механізм, «серце» міста, що підтримує його існування і розвиток. Ефективне функціонування матеріально-речового компонента робить місто

відомим, відкриває можливості, що привертають людей в міста, завдяки йому людина може вибрати саме ту сферу праці, яка їй цікава, завдяки йому життя в місті стає комфортним і системним. Даний компонент забезпечує умови, для того, щоб людина знаходила можливості для свого розвитку і задоволення своїх індивідуальних потреб.

Культурно-інформаційний компонент середовища є не менш важливим структурним елементом міста, і вбирає в себе знаки, символи, комунікативні мережі, відповідає за трансляцію знань, норм, цінностей. Місто як соціальний феномен можливе саме завдяки взаємодії таких елементів як комунікація, інформація, цінності, символи і т. д.

У місті формуються соціальні структури, поєднуються різні смисли і форми, тут генералізуються ідеї культури і ідеї, що конструюють життя людини. Існування і ефективне функціонування культурно-інформаційного компонента середовища, є незамінною і загально визнаною складовою сучасної цивілізації, є найважливішою умовою для розвитку міста, що визначає повноцінне життя його громадян.

Говорити про місто як про цілісну структуру неможливо без осмислення **соціоантропологічного** компонента міського середовища. На думку Л. С. Когана «найважливішим, центральним продуктом міста і урбанізації в цілому є людина, відтворення її можливостей, здібностей і творчого потенціалу» [5, с.7]. Виходячи з цього, під даним компонентом ми будемо мати на увазі, перш за все, людей, їх спосіб життя, менталітет, звички, владу, статус, соціальну мобільність і т.д. Аналіз соціоантропологічного компонента міського середовища покликаний показати особливості особистості міського жителя, різноманітність соціальних груп в місті, висвітлити особливості менталітету городян, їх життєву позицію і т. д.

Висновки. Місто є штучним середовищем проживання, що конструюється людиною, одночасно включає в себе статичні і динамічні компоненти, де здійснюється матеріальна і духовна діяльність людей. Місто включає в себе безліч компонентів і є складною системою. Життєвий комфорт, задоволеність або незадоволеність існуванням, здоров'я, успіх, відчуття щастя, самореалізація особистості багато в чому залежать від тих обставин і умов, в яких безпосередньо перебуває людина, в нашому випадку городянин. Сприйняття і оцінка людиною компонентів міського середовища багато в чому дозволяє визначити те, наскільки комфортним є місто для людини, які можливості для самореалізації воно надає, які висуває проблеми.

Міське середовище - фундаментальне поняття, що виражає глибинну сутність міста і як місця зосередження великих мас людей, і як функціонального утворення, що грає настільки важливу роль в житті і розвитку суспільства, в його територіальній організації. Крім цього, міське середовище - важлива складова частина потенціалу міста, завдяки якій воно виконує свою історичну місію двигуна прогресу. Різноманітне і багатоконтактне міське середовище сприяє виникненню і розвитку нового в різних сферах людської діяльності.

Література:

1. Гутнов О. Е. Місто як об'єкт системного дослідження/Гутнов Олександр Олександрович – Москва: Системні дослідження. Щорічник, 1977. – 205 с.
2. Соціально обґрунтований містоустрій в режимі прогностичного проектування: від соціальної діагностики до профілактики конфліктних ситуацій і конструктивного діалогу зацікавлених сторін / Відп. ред. д-р психол. наук, проф. Т. М. Дрідзе, ст. научн. співроб. Е. М. Акімкін. – Обнинськ: Інститут муніципального управління, 2004. – 492 с.
3. Зеленов Л. О. Соціологія міста: Учб. посібник / Зеленов Лев Олександрович – М.: Гуманітарний видваницький центр ВЛАДОС. 2000. – 192с.
4. Коган Л. Б. Бути городянином/Коган Леонід Борисович – М.: Думка, 1990. – 207с.
5. Форрестер, Дж. Динаміка розвитку міст/ Форрестер Джей – М.: Прогрес, 1974. – 285 с.